

NAČIN CITIRANJA OBJAVLJENIH PUBLIKACIJA (SEKUNDARNE LITERATURE) I ARHIVSKOG GRADIVA

Opća pravila

1) Prilikom citiranja osnovno je razumjeti korisničku poziciju tj. korisničku motivaciju jer ona određuje i način citiranja i redoslijed citiranja! A korisnička pozicija ima nekoliko razina:

- a) Temeljna informacija: o čemu se radi? - **AUTOR + NASLOV RADA**
- b) Ako je korisniku informacija “zapela za oko” i želi vidjeti taj rad, onda ga zanimaju informacije vezane uz mogućnost pronalaska tog rada: **NASLOV PUBLIKACIJE, IZDAVAČ, MJESTO I GODINA IZDANJA** (kod knjiga).
- c) Za posebno zainteresiranog korisnika: detalj gdje precizno može naći ono što se u radu citira: **STRANICE** (u tom kontekstu posebno treba imati na umu provjerljivost podataka: znanstvenik je dužan omogućiti provjerljivost podataka koje iznosi)

2) Naslov sveska ide u kurziv (kod knjige to je naslov knjige, kod časopisa ime časopisa).

3) Naslov rada ide u navodnike

Bitno je razlikovati:

- a) ono što je **bitna informacija** - to mora biti u svakom načinu citiranja
- b) ono što je **dizajn** - to se može razlikovati ovisno o volji izdavača, uredništva nekog časopisa itd. Svaki časopis ima svoj dizajn i taj dizajn autori koji žele u njemu objaviti svoj rad trebaju poštivati.

Slijede upute za citiranje koje preporučujemo za seminarske radove i disertacije.

Knjiga

Bibliografska jedinica **MORA** sadržavati:

- 1) ime i prezime autora
- 2) naslov knjige (*u kurzivu*)
- 3) mjesto izdanja
- 4) izdavač
- 5) godinu izdanja

Primjer: Sivrić, Marijan. *Oporuke kancelarije stonskog kneza od sredine 15. stoljeća do 1808. godine*. Dubrovnik: Državni arhiv u Dubrovniku, 2002.

Poželjno je da bibliografska jedinica sadrži:

6) naziv niza u kojem je knjiga tiskana i broj u nizu (seriji), jer su u nekim knjižnicama (na pr. u starijem dijelu kataloga Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu) one tako vode.

Radi li se o objavljenoj građi, navodi se ime onoga tko je ediciju pripremio, uz kraticu ur., izd. ili na latinskome ed. Moguća su 2 načina:

- Primjer:**
- a) Smičiklas, Tadija (ur.). *Diplomatički zbornik Kraljevine Hrvatske, Dalmacije i Slavonije*, II. Zagreb: JAZU, 1904.
 - b) *Diplomatički zbornik Kraljevine Hrvatske, Dalmacije i Slavonije*, II (ur. Tadija Smičiklas). Zagreb: JAZU, 1904.

Rad u časopisu

Bibliografska jedinica **MORA** sadržavati:

- 1) ime i prezime autora
- 2) naslov rada (»u navodnicima«)
- 3) naslov časopisa (*u kurzivu*)
- 4) godište (volumen) + (ako postoji) broj unutar godišta
- 5) godina izdanja
- 6) početna i posljednja stranica rada

- Primjer:** Pavličić, Pavao. »Dubrovački barokni pjesnici i značenje stiha.« *Umjetnost riječi* 37/2 (1993): 117-142.

PAŽNJA! Često se može primijetiti da autor u popisu literature citira samo stranice na koje se u svom radu osvrće, a ne pune stranice rada. To se najčešće događa zato jer autor u trenutku kad je notirao ono što ga zanima nije vodio računa o tome da napiše punu bibliografsku jedinicu, pa mu se poslije nije dalo tražiti, ili mu nije bilo moguće ponovno doći do knjige u kojoj se članak nalazi. Zato, kad se uzme u ruku knjiga iz koje će se možda nešto citirati, prvi je korak: **NOTIRATI PUNU BIBLIOGRAFSKU JEDINICU.**

Bibliografska jedinica **MOŽE**, ali ne mora označavati:

7) mjesto izdanja časopisa - preporučljivo je to učiniti onda kad se računa da publika neće nedvojbeno znati o kojem se časopisu radi zato jer je istoimen s nekim drugim časopisom.

- Primjer:** Pavličić, Pavao. »Dubrovački barokni pjesnici i značenje stiha.« *Umjetnost riječi*, Zagreb, 37/2 (1993): 117-142.

Poglavlje u knjizi ili zborniku

Bibliografska jedinica **MORA** sadržavati:

- 1) ime i prezime autora
- 2) naslov rada (»u navodnicima«)
- 3) naslov knjige ili zbornika (*u kurzivu*)

- 4) mjesto izdanja
- 5) izdavač
- 6) godina izdanja
- 7) početna i posljednja stranica rada

Primjer: Bogišić, Rafo. »O nekim osobitostima hrvatskog petrarkizma.«, u: Bogišić, Rafo. *Na izvorima*. Split: Čakavski sabor, 1976: 89-131.
 Ćosić, Stjepan. »Dubrovački plemićki i građanski rodovi konavoskog podrijetla.«, u: *Konavle u prošlosti, sadašnjosti i budućnosti*, sv. 1. Dubrovnik: Zavod za povijesne znanosti HAZU, 1998: 47-75.

Bibliografska jedinica **MOŽE** sadržavati i

8) urednika edicije - ovdje je vrlo šarolika situacija u praksi i treba postupati individualno. Negdje je urednik edicije *pro forma*, negdje je stvarni urednik; negdje postoji i jedan i drugi. Negdje je njegovo autorstvo jače izraženo, negdje je gotovo nebitno.

Primjer: Ćosić, Stjepan. »Dubrovački plemićki i građanski rodovi konavoskog podrijetla.«, u: *Konavle u prošlosti, sadašnjosti i budućnosti*, sv. 1 (ur. Stjepan Ćosić). Dubrovnik: Zavod za povijesne znanosti HAZU, 1998: 47-75.

PAŽNJA! Postoje časopisi koji se zovu "zbornik", na pr. *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu*. Za prosudbu je li riječ o zborniku ili o časopisu bitno je izlazi li ta publikacija periodično, na pr. triput godišnje, jednom godišnje (= časopis) ili jednokratno (= zbornik).

"Hibridne" publikacije

Kod "hibridnih" publikacija (publikacije koje izlaze neredovito ili koje su specifične, izvan gore naznačenih skupina) potrebno je pronaći sustav citiranja koji će: a) najbolje zadovoljiti korisničku funkciju i b) po formi biti blizak jednom od već opisanih načina.

Primjer: Erceg, Ivan. »Jozefinski popis stanovništva civilne Hrvatske i Slavonije (1785/87).« *Rad HAZU* 461 (1992): 1-24.
 (*Rad HAZU* je niz koji izlazi prema potrebi. Može izići nekoliko svezaka u jednoj godini, a može se dogoditi da ne izide nijedan)

Slično vrijedi i za publikacije koje imaju neregularni način označavanja (primjerice nemaju godište, ili se označeno godište bitno razlikuje od stvarne godine izlaska)

Primjer: Lonza, Nella. »Lutke u državnim ritualima Dubrovačke Republike (XVII.-XVIII. stoljeće).« *Dubrovački horizonti* 42 (2003): 11-17.

Neobjavljeno arhivsko gradivo

Kod citiranja neobjavljenog arhivskog gradiva unose se svi podaci potrebni da bi čitatelj mogao pronaći odnosni dokument. Pri tome je najpreglednije navođenje redom: arhivski fond, serija odnosno podserija (po mogućnosti i njezin naziv i broj), broj kutije odnosno sveska, stranica odnosno list (folij), arhiv u kojem je gradivo pohranjeno.

Ukoliko su u građi označeni listovi, ispred brojke stavlja se f. (odnosno ff. za množinu), te nakon brojke lista bez razmaka oznake r (recto) za lice, odnosno v (verso) za poleđinu.

Premda je jedno od osnovnih načela arhivistike da se zatečena struktura fonda ne mijenja, arhivi se povremeno upuste u vrlo štetne akcije promjene numeracije gradiva. Da bi se čitatelju omogućilo da se lakše snađe, korisno je navesti i noviji i stariji broj. Kod navođenja gradiva iz Državnog arhiva u Dubrovniku treba ignorirati novu organizaciju fonda i svo gradivo citirati prema starim brojevima serija (tzv. Gelcichev katalog i njegove dopune).

Primjeri: *Acta Minoris Consilii*, ser. 5, sv. 19, f. 256v (Državni arhiv u Dubrovniku).
 Leggi e istruzioni, ser. 21.1, sv. 11a, Liber viridis (Državni arhiv u Dubrovniku).
 Zbirka starih i rijetkih knjiga i rukopisa, R 4088 (Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu).

Neki sustavi preferiraju informaciju o arhivu na prvome mjestu.

Primjer: Državni arhiv u Dubrovniku: *Acta Minoris Consilii*, ser. 5, sv. 19, f. 256v.

Mi sugeriramo prvi način, no oba su načina legitimna.

Internet

Neki od radova objavljenih u časopisima ili drugim publikacijama dostupni su i na internetu. Pri korištenju tih radova treba voditi računa o tome je li elektroničko izdanje identično tiskanom: primjerice, je li paginacija ista, je li oprema teksta slikovnim materijalom identična i slično. Ako su ta izdanja ista, tada nije potrebno naglasiti radi li se o tiskanom ili elektroničkom izdanju.

Načelno, elektronička izdanja časopisa kojima se može pristupiti putem velikih baza (JSTOR, ScienceDirect, ili pak hrvatski Hrčak) pripremljena su u obliku pdf dokumenata koji čuvaju izgled i strukturu tiskanog oblika, pa ih možete koristiti kao zamjenu tiskanih časopisa i citirati kao tiskano izdanje. Isto tako, elektroničke knjige, koje danas izdaju svi veći svjetski izdavači također u obliku pdf dokumenata ili sličnih "stabilnih" elektroničkih formata, u bitnim se detaljima ne razlikuju od tiskane forme i možete ih koristiti kao zamjenu.

Neka izdanja postoje **samo** u elektroničkom obliku, u html formatu, dakle nisu pripremljena u obliku koji podražava tiskanu formu. To ništa - ni loše ni dobro - ne govori o kvaliteti radova. Neki od takvih e-časopisa sugeriraju način kako ih treba citirati i toga se treba držati. Ukoliko ništa posebno nije označeno, treba označiti bar ime autora, naslov rada, ime elektroničke publikacije s uputom na mrežnu stranicu i datumom (barem mjesecom) kada je rad konzultiran.

Primjer: Michele Ansani. »Edizione digitale di fonti diplomatiche: esperienze, modelli testuali, priorità.« *Reti Medievali – Rivista* 7/2 (2006): <http://www.dssg.unifi.it/RM/rivista/forum/Ansani.htm> (siječanj 2008).

Internet ipak ima određene specifičnosti o kojima valja voditi računa. Mrežne stranice (ovdje izuzimamo gore spomenuta elektronička izdanja časopisa i knjiga) su lako promjenjive; nisu trajnog karaktera; nerijetko nije jasno tko je autor teksta; te, vrlo važno, ti tekstovi obično nisu prošli postupak recenzije. Stoga ih se, u principu ne treba smatrati pouzdanim izvorom podataka i ne treba citirati u znanstvenim radovima. Iznimka su pomno pripremljeni projekti velikih institucija, poput virtualnih izložbi svjetskih muzeja i knjižnica. No, kao i pri izboru drugih primarnih i sekundarnih izvora koje koristite u svom radu, budite oprezni!

Citiranje u bilješkama (fusnotama)

1) Prvi citat je jednak kao i bibliografska jedinica - razlika je jedino u tome što u bilješci prvo dolazi ime pa prezime, a u literaturi je zbog abecednog reda obrnuto

Primjer: Marijan Sivrić, *Oporuke kancelarije stonskog kneza od sredine 15. stoljeća do 1808. godine*. Dubrovnik: Državni arhiv u Dubrovniku, 2002: 55-61.
Pavao Pavličić, »Čitanje Vetranovićeve *Pelegrina*.« *Forum* 41/7-9 (2002): 792-823.

2) Drugi i svaki sljedeći citat ima samo inicijal imena + prezime + naslov (koji može biti kraćen na logičan način ako je naslov predug)

Primjer: M. Sivrić, *Oporuke kancelarije stonskog kneza od sredine 15. stoljeća do 1808. godine*: 55.

ili

M. Sivrić, *Oporuke kancelarije stonskog kneza*: 55.
P. Pavličić, »Čitanje Vetranovićeve *Pelegrina*.«: 797.

3) Tamo gdje postoji popis literature (primjerice kod knjiga) smije već i prvi citat biti kraćen.

4) Ako se u bilješci citira više radova, običaj je da se poredaju od starijeg prema mlađemu, tako da se ogleda kronologija obrade problema.

Primjer: Žarko Muljačić, »O prvoj dubrovačkoj tiskari.« *Anali Historijskog instituta JAZU u Dubrovniku* 4-5 (1958): 603; Josip Luetić, *O pomorstvu Dubrovačke Republike u XVIII. stoljeću*. Građa za pomorsku povijest Dubrovnika, II. Dubrovnik, 1959: 44-45.

5) Kod citiranja arhivskih vrela, prvi citat je jednak kao i bibliografska jedinica. U toj bilješci se označava i način kako će se kasnije to arhivsko vrelo kratiti. U svakoj sljedećoj bilješci donosi se skraćeni naziv vrela:

Primjer:

kod prvog citiranja: *Acta Minoris Consilii* (dalje: *Cons. Min.*), ser. 5, sv. 19, f. 256v
(Državni arhiv u Dubrovniku).
kod sljedećeg citiranja: *Cons. Min.* sv. 19, f. 256v.

Radovi u koautorstvu

Ako se radi o knjigama s više autora:

- ako ih je manje (obično do 4), navesti sve (Risto Jeremić i Jorjo Tadić)
- ako ih je više, navesti prvoga i dodati oznaku dr. (Pero Perić i dr.)

Nema stroge granice kada početi kratiti - u načelu bolje je navoditi što više autora kad je to moguće.

Kratice

Kod navoda koji se često ponavljaju mogu se koristiti kratice. U disertaciji/knjizi uobičajeno je donijeti pri kraju potpun popis kratica. U seminarskom radu/članku obično je prvi navod cjelovit, a uz njega se unese kratica koja će se ubuduće koristiti.

Primjer: Državni arhiv u Dubrovniku (dalje: DAD).

Nekoliko važnih sugestija

1) Nikad citirati po sjećanju.

2) Nikad citirati iz posrednog izvora (ne pouzdavati se u tuđi unos nego u vlastiti). Samo u slučajevima kad je riječ o doista teško dostupnim djelima, dozvoljivo je posredno citiranje, ali uz napomenu odakle je citirano.

Primjer: *De vita et gestis Christi*. Roma, 1526. Citirano prema: Slavica Stojan,
.....

3) Napraviti vlastitu bazu (popis literature) i u nju unositi svaki novi pregledani rad - jednom kad je unesen može se koristiti pri svakom novom citiranju. Jako je važno da taj unos bude **BESPRIJEKORAN**.

4) Za razliku od anglosaksonske, u hrvatskoj literaturi nije običaj zahvaljivati na pomoći svima koji su pomogli pri izradi vašeg rada; ukoliko to ipak smatrate neizbježnim, ograničite se na najnužnije. Međutim, etika znanstvenog rada traži da uvijek označite (i zahvalite) ako ste od nekoga dobili izvorni podatak.

Doktorski studij: POVIJEST STANOVNIŠTVA

Upute su pripremili: Tatjana Buklijaš, Nella Lonza, Nenad Vekarić
Dubrovnik, veljača 2008.